

Sygn. akt **IC 663/17**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Tadeusz Bulanda	
Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Skolimowska	

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa **J. L. i K. L.**

przeciwko (...) **S.A. z siedzibą w W.**

o zapłatę

I. Oddala powództwo;

II. Zasądza od J. L. i K. L. na rzecz (...) S.A. w W. kwotę (...) (dwa tysiące siedemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu i nie obciąża powodów kosztami procesu w pozostałym zakresie.

Sygn. akt IC 663/17

UZASADNIENIE

Dnia 3 lipca 2017 r. J. L. i K. L. skierowali przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W. pozew o:

- 1) zapłatę na rzecz powodów solidarnie kwoty 132 420,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie zgodnie z art. 481 § 2 k.c. od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, tytułem różnicy (nadpłaty) powstałej na skutek stosowania przez pozwanego klauzul niedozwolonych dotyczących waloryzacji, tj. pomiędzy kwotą zapłaconych przez powodów rat kredytu hipotecznego wynikających z umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 23 stycznia 2008 r. a kwotą, która byłaby należna pozwanemu z tytułu spłat rat wynikających z zawartej umowy przy wskazaniu, że zawarte w umowie postanowienia o indeksacji kwoty kredytu do franka szwajcarskiego oraz zapłaty rat w oparciu o bliżej nieokreśloną „tabelę kursową (...) Banku SA” są nieważne, jako że stanowią niedozwolone klauzule umowne, a co za tym idzie winny być pominięte przy ustalaniu wysokości zobowiązania powodów oraz że postanowienia przewidujące indeksację kwoty kredytu pozostają w sprzeczności z istotą umowy kredytu hipotecznego, jak również naruszają dobre obyczaje poprzez ukrycie w ten sposób w umowie ryzykownego instrumentu finansowego bez dopełnienia obowiązków informacyjnych,
- 2) zapłatę na rzecz powodów kwoty 1 153,29 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, tytułem pobranych przez pozwanego składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego,
- 3) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie podnieśli, że przy zawarciu umowy nie zostali należycie poinformowani o wszystkich ryzykach związanych z zawarciem umowy oraz kosztach związanych z waloryzacją kredytu, w tym związanych ze stosowaniem przez bank własnej tabeli kursowej. Powodowie podnieśli, że zawarli umowę jako konsumenci, natomiast pozwany jako przedsiębiorca narzucił im rozwiązania zawarte w umowie kredytu. Podnieśli, że umowa kredytu, którą zawarli z bankiem jest nieważna w świetle art. 58 k.c. jako sprzeczna z art. 69 ustawy prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. W dacie zawarcia umowy przez powodów prawo bankowe nie regulowało bowiem typu umowy kredytu waloryzowanego do waluty obcej, a umowa ta nie może być uznana za zwykłą umowę kredytu. Celem tej umowy było umożliwienie kredytobiorcom skorzystania z niższego oprocentowania i obniżenia progu zdolności kredytowej, a dla banku uzyskiwanie dodatkowego dochodu w postaci różnic kursowych.

Powodowie podnieśli, że zawarta przez nich umowa zawiera klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. w postaci regulacji pozwalającej na waloryzację kwoty kredytu walutą obcą bez określenia parametrów waloryzacji oraz określającej, że spłata kredytu następuje w polskich złotych wg kursu CHF z tabeli banku oraz uzależniające zawarcie umowy kredytu od innych umów, takich jak ubezpieczenie niskiego wkładu własnego i ubezpieczenie na życie (§ 1 ust. 3A i § 10 ust. 5 umowy).

Powodowie podnieśli, że pozwany bank wykorzystał ich niedoświadczenie oraz przymusowe położenie. Bank nie poinformował ich o wszystkich kosztach kredytu, w tym o spreadzie i sposobie ustalania kursu waluty obcej. Nie mieli oni wpływu na treść umowy oraz towarzyszących jej obciążeń (np. ubezpieczenia). Podnieśli, że okoliczności zawarcia umowy spełniają przesłanki wyzysku, uregulowanego w art. 388 § 1 k.c., co uzasadnia unieważnienie umowy kredytu w całości.

Powodowie podnieśli, że stwierdzenie nieważności zawartej przez nich umowy znajduje uzasadnienie także w art. 357¹ k.c. Nadzwyczajna zmiana stosunków w postaci znacznego wzrostu kursu franka szwajcarskiego doprowadziła do nadmiernego uprzywilejowania pozwanego, który kupił franki szwajcarskie po znacznie niższej cenie, zaś żąda spłaty po znacznie wyższej. Pozwany nie poniósłby straty, jeżeli kredytobiorcy dokonywaliby spłaty kredytu po kursie z momentu zawarcia umowy, ponieważ pozwany już nabył tę walutę. Gdyby zaś pozwany tej waluty nie nabył, to potwierdzona byłaby teza, że zawarta przez powodów umowa nie jest umową kredytową.

Z powyższych względów powodowie wyrazili przekonanie, że umowa zawarta przez nich z pozwanym jest nieważna w całości i koniecznej jest rozliczenie wzajemnych świadczeń stron. Powodowie podnieśli, że w okresie od marca 2008 r. do czerwca 2017 r. zapłacili na rzecz pozwanego w związku z zawartą umową kwotę 348 607,84 zł (wyliczenie – k. 9-10), zaś wysokość ich zobowiązania z tytułu kredytu wynosi 216 187,32 zł, przy założeniu, że jest kredytem złotowym, przy pominięciu niedozwolonych klauzul umownych oraz przy przyjęciu marży 1,15% i oprocentowania LIBOR 3M dla CHF (wyliczenie k. 10v-11v). Różnica w kwocie 132 420,52 zł stanowi świadczenie nienależne, które pozwany obowiązany jest powodom zwrócić.

Powodowie podnieśli, że zawarta w § 3 ust. 3 umowy klauzula ubezpieczenia niskiego wkładu własnego stanowi klauzulę niedozwoloną. Ubezpieczenie to nie dawało kredytobiorcy żadnych korzyści, a stanowiło ubezpieczenie banku od dodatkowego ryzyka w zakresie braku odpowiedniego wkładu. Wobec powyższego wpłacona przez nich składka w wysokości 1 153,29 zł podlega zwrotowi (pozew – k. 2-12v).

Pozwany podniósł na wstępie zarzut przedawnienia roszczeń wymagalnych dawniej niż trzy lata przed skutecznym wniesieniem pozwu, a nadto wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował twierdzenia powodów o nieważności umowy kredytu, abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, w szczególności dotyczących ustalania przez banku kursu wymiany waluty we własnej tabeli kursowej oraz ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, iżby umowa została zawarta w warunkach wyzysku oraz iżby doszło w ramach stosunku prawnego łączącego strony do nadzwyczajnej zmiany stosunków. W konsekwencji pozwany zaprzeczył, iżby jakkolwiek część spłaty kredytu dokonanej na rzecz banku była świadczeniem nienależnym (odpowiedź na pozew – k. 43-157).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 listopada 2008 r. K. L. i J. L. złożyli do (...) Banku S.A. (obecna nazwa (...) S.A.) wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego na budowę i nabycie domu jednorodzinnego w wysokości 560 170,40 zł, w walucie CHF. K. L. i J. L. podjęli decyzję o zaciągnięciu kredytu waloryzowanego CHF z uwagi na ustalenie przez bank wyższej zdolności kredytowej niż w przypadku kredytu złotowego niewaloryzowanego oraz ratę spłaty kredytu niższą od raty spłaty kredytu złotowego niewaloryzowanego.

Składając powyższy wniosek kredytowy K. L. był już stroną umowy o kredyt hipoteczny wyrażony w CHF, zawartej z (...) Bank (...) S.A., który to kredyt spłacał w złotych. W tym czasie prowadził działalność gospodarczą w zakresie konsultingu w branży informatycznej i usług. J. L. w tym czasie pracowała jako starszy specjalista do planowania.

Przy wniosku kredytowym K. L. i J. L. wyrazili zgodę na udostępnienie przez (...) Bank S.A. ich danych osobowych i objętych tajemnicą bankową na rzecz (...) S.A. w celu wykonania Generalnej Umowy Ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w kredytach i pożyczkach hipotecznych.

K. L. i J. L. została przedstawiona przez pracownika banku oferta kredytu złotowego, jednakże wybrali kredyt waloryzowany walutą obcą, bowiem zdolność kredytowa dla kredytu złotówkowego niewaloryzowanego nie pozwalała im na uzyskanie finansowania w wysokości adekwatnej do planów mieszkaniowych. Pracownik banku poinformował ustnie K. L. i J. L. o skutkach zmiany kursu waluty, otrzymali oni także pisemną informację o ryzyku związanym z niekorzystną zmianą kursu waluty i jego konsekwencjach (wzrost raty kredytu oraz wzrost całego zadłużenia) i koszcie obsługi kredytu w razie niekorzystnej zmiany kursu waluty. K. L. i J. L. zostali także poinformowani o ryzyku zmiany stopy procentowej.

W dniu 18 grudnia 2007 r. (...) Bank S.A. wydał na rzecz K. L. i J. L. decyzję kredytową, zmienioną w dniu 21 stycznia 2008 r., o udzieleniu kredytu na cele budownictwa mieszkaniowego w kwocie 560 170,40 złotych, waloryzowanego CHF, objętego ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego udzielonym przez (...) S.A.

W dniu 23 stycznia 2008 r. K. L. i J. L. zawarli z (...) Bankiem S.A. w W. umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, o numerze (...). Kredytobiorcy zapoznali się z umową kredytu przed jej podpisaniem.

Na mocy ww. umowy bank udzielił K. L. i J. L. kredytu na budowę i nabycie domu jednorodzinnego, w kwocie 560 170,40 złotych, waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (§ 1 ust. 1, 2 i 3), która miała zostać spłacona w przeciągu 360 miesięcy, tj. do 10 stycznia 2038 r. (§ 1 ust. 4). W § 1 ust. 3A umowy określono dla celów informacyjnych, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 18 stycznia 2008 r. według kursu waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 255 191,28 CHF.

Kredyt oprocentowano według zmiennej stopy procentowej, ustalonej na dzień wydania decyzji kredytowej jako stawka bazowa LIBOR 3M powiększona o stałą marżę Banku (§ 1 ust. 8, § 9). W umowie ustalono także, że w okresie do czasu przedłożenia odpisu księgi wieczystej potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki zabezpieczającej spłatę kredytu, w celu refinansowania ubezpieczenia pomostowego, oprocentowanie kredytu będzie zwiększone o 1,5 % (§ 1 ust. 8 i § 3 ust. 6 umowy).

W § 3 ust. 3 umowy strony postanowiły, że na okres 36 miesięcy kredyt objęty będzie ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego, udzielonym przez (...) S.A., z tytułu czego bank pobierze od kredytobiorców koszt ubezpieczenia stanowiący 3,5% niepokrytego przez kredytobiorców wymaganego wkładu własnego, tj. kwotę 1 153,29 zł.

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat wyrażonym w CHF (§ 10 ust. 1 i 2 umowy).

W § 10 ust. 5 umowy postanowiono, że raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

W umowie uzgodniono, że zapłata raty kapitałowo-odsetkowej nastąpi poprzez obciążenie rachunku kredytobiorców kwotą PLN odpowiadającą wysokości raty wyrażonej w CHF (§11B umowy) na podstawie zlecenia przelewu (§ 6 ust. 1 tiret 2 i ust. 3 umowy).

K. L. i J. L. oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty pożyczki i w pełni je akceptują. Kredytobiorcy oświadczyli też, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych, mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 29 ust. 2 umowy).

Kredyt został uruchomiony w dniu 29 stycznia 2008 r. poprzez wypłatę I transzy. Ostatnia transza została wypłacona w dniu 1 sierpnia 2008 r. (wniosek kredytowy – k. 171-175, oświadczenia – k. 176, 178 uzupełnienie wniosku kredytowego – k. 177, informacja z CEIDG – k. 179, decyzja kredytowa – k. 181-183, 184-186, umowa kredytu – k. 23-27, harmonogramy spłat kredytu – k. 205, 206-213, 214, potwierdzenie uruchomienia kredytu – k. 215, zestawienie – k. 348, wniosek o wypłatę transzy kredytu – k. 405-406, potwierdzenie wykonania operacji uznaniowej – k. 407, zeznania powodów – k. 489-495).

(...) ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego przed otwarciem oddziałów banku na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych R. i B. oraz dodaniu do średnich kursów ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego.

Dokonując transakcji walutowych z klientami, związanymi z uruchomieniem i spłatą kredytu waloryzowanego walutą obcą, bank dokonuje równoległych transakcji na tynku międzybankowym (zeznania świadka M. D. – k. 479-489, „Raport dotyczący spreadów” sporządzony przez UOKiK – k. 240-246, „Tabela kursowa (...) – metodyka oraz analiza porównawcza autorstwa A. R. – k. 247-271, pismo z dnia 13 kwietnia 2015 r. – k. 272-281).

K. L. i J. L. spłacili raty odsetkowe i kapitałowo-odsetkowe w okresie od 10 marca 2008 r. do 12 czerwca 2017 r. w złotych polskich w łącznej kwocie 348 607,84 zł.

W okresie spłaty oprocentowanie kredytu ulegało zmniejszaniu od 5,43% w dniu 29 stycznia 2008 r. do 0,41% do 5 czerwca 2017 r. (zestawienie – k. 9-10, zaświadczenie – k. 28-32v, potwierdzenie wykonania operacji – k. 33, 34).

W dniu 14 listopada 2008 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy kredytu z 23 stycznia 2008 r., dotyczący przeznaczenia kredytu i zmiany adresu nieruchomości (aneks – k. 187).

Z dniem 1 lipca 2009 roku uległ zmianie Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach kredytów mieszkaniowych (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu nr (...). Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, ujętych w tabelach kursowych banku.

Z dniem 1 lipca 2009 roku bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu. Modyfikacja warunków spłaty kredytu w walucie waloryzacji nastąpiła w dniu 26 sierpnia 2011 r.

K. L. i J. L. nie zmienili sposobu spłaty kredytu na spłatę bezpośrednio w walucie waloryzacji uznając, że korzyści z tego płynące nie przewyższają wartości czasu koniecznego do śledzenia ofert kantorów internetowych (regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...), wzór aneksu do umowy, pismo okólne z dnia 1 lipca 2009 r. – k. 218-223, 225-227, 224, pismo okólne z dnia 25 sierpnia 2011 r. – k. 228, wzór aneksu do umowy – k. 229-231, zeznania świadka M. D. – k. 479-489, zeznania powodów – k. 489-495).

Podstawę ustaleń faktycznych w rozpoznawanej sprawie stanowiły wskazane dowodowy z dokumentów, które Sąd uznał za wiarygodne a które nie były kwestionowane przez strony. Sąd wziął pod uwagę także dowód z zeznań świadka i przesłuchania powodów.

Sąd postanowił oddalić wnioski powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z przyczyn przedstawionych w części uzasadnienia obejmującej rozważania prawne.

Sąd wziął pod uwagę materiał dowodowy w postaci „Raportu dotyczącego spreadów” sporządzonego przez UOKiK (k. 240-246) i „Tabela kursowa (...) – metodyka oraz analiza porównawcza” autorstwa A. R. (k. 247-271) w zakresie, w jakim opisują sposób tworzenia tabel kursowych w (...) S.A. i pokrywają się z zeznaniami świadka M. D.. Sąd natomiast pominął ten materiał w zakresie obejmującym opinie ekonomiczne i prawne oraz analizę porównawczą sporządzoną przez autorów opracowań, bowiem przyjęcie tego materiału za podstawę ustaleń faktycznych stanowiłoby naruszenie art. 278 § 1 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii. Opinie ekonomiczno-prawne zawarte w opracowaniach stanowią wyraz wiedzy specjalistycznej ich autorów i noszą pozór opinii biegłych, jednak ze względu na powstanie tych opracowań poza niniejszym procesem nie podlegają rygorom właściwym dla opinii biegłych (wymóg bezstronności biegłego, złożenia przyrzeczenia, możliwość weryfikacji opinii poprzez opinię uzupełniającą lub ustne wyjaśnienia).

Sąd pominął materiał w postaci następujących opracowań i pism:

- a) „Opinia prawna dotycząca wybranych problemów związanych z umowami o kredyty denominowane lub indeksowane do waluty obcej (sporządzona dla (...) Banków (...))” autorstwa Z. O. i Z. K. (k. 232-239),
 - b) „Informacja w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Wpływ na instytucje finansowe” (k. 290-305),
 - c) „Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu” (k. 306-309),
 - d) artykuły prasowe dotyczące kredytów walutowych (k. 310-317),
 - e) „Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny” (k. 316-323),
 - f) pismo (...) Banków (...) do Rzecznika (...) z 16 czerwca 2016 r. (k. 324-332, płyta CD – k. 367),
 - g) „Analiza prawna wybranych postanowień umownych stosowanych przez banki w umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej zawieranych z konsumentami - Raport Rzecznika (...), pismo Rzecznika (...) do Prezesa (...) Banków (...) z dnia 27 czerwca 2016 r. (płyta CD – k. 367)
- bowiem przyjęcie tego materiału za podstawę ustaleń faktycznych stanowiłoby naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. (jw.).

Sąd pominął materiał w postaci istotnych poglądów Prezesa UOKiK w sprawach III Ca 1588/16, I C 489 16, II C 340/16 i III Ca 775/16 (płyta CD – k. 367), bowiem stanowiska te nie dotyczą umowy kredytowej zawartej przez K. L. i J. L., a zatem nie stanowią źródła informacji o faktach istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Nadto, co do zasady istotny pogląd Prezesa UOKiK nie stanowi środka dowodowego, lecz obejmuje stanowisko mające przekonać sąd do przyjęcia określonego kierunku rozstrzygnięcia, a więc ma walor podobny do stanowisk stron wyrażonych w pismach procesowych.

Sąd pominął materiał w postaci wydruków ze strony internetowej NBP (k. 282-291), zestawienia kursów walutowych (k. 362-366), tabeli aktualnych kursów (...) (k. 408-409), sprawozdania finansowego wg MSSF za 2007 rok (k.

410-452), sprawozdania zarządu z działalności (...) Banku S.A. w 2007 roku (k. 453-474) – jako niemających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Podstawą prawną roszczenia jest art. 410 k.c. w zw. z art. 405-409 k.c., a zatem pozew obejmuje roszczenie zwrotu nienależnego świadczenia. Zgodnie z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Żądanie pozwu o zwrot nienależnego świadczenia stanowi konkluzję przedstawionych w uzasadnieniu pozwu rozważań, w świetle których, zdaniem powodów, zawarta z pozwanym umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 23 stycznia 2008 r. jest nieważna. W ocenie Sądu brak jest podstaw do uznania przedmiotowej umowy za nieważną.

Nie zasługuje na poparcie argumentacja, iż umowa kredytu z 23 stycznia 2008 r. jest bezwzględnie nieważna z tego powodu, że zawiera klauzulę waloryzacji kredytu wyrażonego w złotych polskich do wartości waluty obcej (CHF) oraz wobec zawartego w niej abuzywnego postanowienia, według którego bank jest uprawniony do ustalania wysokości kursu CHF i wartości spreadu walutowego. Wobec żądania zapłaty kwoty określonej w petitum pozwu, brak jest podstaw do powoływania się w niniejszym postępowaniu na regulację zawartą w art. 357¹ § 1 k.c., bowiem nie stanowi ona podstawy żądania zapłaty, lecz żądania ukształtowania stosunku prawnego. Bezpodstawne jest także powoływanie się na zawarcie przedmiotowej umowy w warunkach wyzysku, o czym niżej.

W myśl art. 58 § 1-3 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie Sądu brak jest przesłanek uznania umowy kredytu z dnia 23 stycznia 2008 r. za sprzeczną z ustawą lub mającą na celu obejście ustawy. Umowa zawarta przez powodów z (...) Bankiem S.A. jest czynnością prawną, typem umowy uregulowanej w art. 69 Prawa Bankowego z dnia 29 sierpnia 1997 r. (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 1876), zaś umowna waloryzacja zobowiązana wyrażonego w złotych kursem CHF była dopuszczalna w dacie zawarcia umowy w świetle art. 385¹ § 2 k.c.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 Prawa Bankowego w brzmieniu z dnia zawarcia umowy kredytu przez powoda, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy,
- 2) kwotę i walutę kredytu,
- 3) cel, na który kredyt został udzielony,
- 4) zasady i termin spłaty kredytu,

- 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany,
- 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu,
- 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych,
- 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje,
- 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2).

Umowa kredytu zawarta przez powodów w dniu 23 stycznia 2008 r. określa kwotę i walutę kredytu (560 170,40 złotych), a także zasady i termin spłaty kredytu (spłata w ciągu 360 miesięcy, tj. do 10 stycznia 2038 r., poprzez comiesięczną zapłatę kapitału wraz z odsetkami w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie sporządzonym w CHF), i wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany (LIBOR 3M + marża banku). W art. 69 ust. 2 posłużono się przy określeniu elementów umowy kredytu sformułowaniem „w szczególności” co oznacza, że umowa kredytu może także zawierać inne postanowienia niesprzeczne z prawem, niemające na celu obejścia prawa i niesprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W dacie zawarcia między stronami umowy kredytu obowiązywał art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogły zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Chodzi tu o miernik inny niż ten pieniądź, na który zobowiązanie opiewa. Miernikiem tym może być zatem inna waluta (M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-44911. Warszawa, 2016). W świetle ww. przepisu waloryzacja wartością CHF kredytu zaciągniętego przez powodów nie może być uznana za sprzeczną z prawem.

Na podstawie umowy kredytu K. L. i J. L. obowiązani byli spłacać w złotych polskich kredyt udzielony w złotych polskich, waloryzowany CHF, na podstawie harmonogramu sporządzonego w CHF. Taka treść zobowiązania, nie tylko była zgodna z przytoczonymi wyżej przepisami, ale i dopuszczalna w myśl art. 3 ust. 3 w zw. z art. 9 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe, w brzmieniu z dnia zawarcia przedmiotowej umowy kredytu.

W ocenie Sądu nie zachodzi podstawa do uznania umowy z dnia 23 stycznia 2008 r. za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego. W kontekście stosunków prawnych łączących bank z jego klientami (stosunków umownych o charakterze ekonomicznym) przyjąć trzeba, że zasady współżycia społecznego wymagają od stron tych stosunków uczciwości (uczciwego obrotu) oraz lojalności. W kontekście tej normy należy przytoczyć zeznania powodów, którzy uzasadnili wybór kredytu waloryzowanego CHF tym, że w ramach kredytu tego rodzaju mogli uzyskać wyższą kwotę na sfinansowanie swoich potrzeb mieszkaniowych niż w przypadku kredytu złotowego niewaloryzowanego. Powodowie samodzielnie wypełnili wniosek kredytowy, podpisali oświadczenie dotyczące ryzyka kursowego i ryzyka zmiany stopy procentowej, a następnie otrzymali decyzję kredytową określającą warunki, zgodnie z którymi zawarli następnie umowę kredytową. Bank zapewnił zatem powodom możliwość zapoznania się z warunkami kredytu oraz ryzykami z nim związanymi, i to ostatecznie od powodów zależało zawarcie umowy kredytowej. W tych okolicznościach nie można przyjąć, iżby umowa kredytowa zawarta przez powodów w dniu 23 stycznia 2008 r. była wynikiem zachowania się banku w sposób nielojalny lub nieuczciwy.

Chybione jest argument oparty na instytucji wyzysku. Zgodnie z art. 388 k.c. jeżeli jedna ze stron, wyzyskując przymusowe położenie, niedoświadczenie drugiej strony, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącym stopniu wartość jej własnego świadczenia, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy (§ 1). Uprawnienia powyższe wygasają z upływem lat dwóch od dnia zawarcia umowy (§ 2).

Termin 2-letni określony w ww. przepisie jest terminem zawitym, który Sąd bierze pod uwagę z urzędu. Instytucja wзыску nie może być on podstawą żądania pozwu, skoro umowa kredytu została zawarta w dniu 23 stycznia 2008 r., zaś pozew został złożony w dniu 3 lipca 2017 r., a więc po ponad 9 latach od zawarcia umowy.

Niezależnie od powyższego brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, że w chwili zawarcia umowy kredytu powodów cechowało przymusowe położenie, niedołęstwo lub niedoświadczanie. Łączny miesięczny dochód powodów w czasie złożenia wniosku kredytowego przekraczał 16 tys. zł, powód prowadził samodzielnie działalność gospodarczą, zaś powódka pełniła funkcję starszego specjalisty w ds. planowania. Nadto w okresie ubiegania się o kredyt powód spłacał zaciągnięty w 2004 lub 2005 r. kredyt walutowy, co oznacza, że nie można uznać, iżby powodowie nie posiadali doświadczenia wystarczającego do zaciągnięcia kolejnego kredytu hipotecznego waloryzowanego walutą obcą.

Okoliczności sprawy nie pozwalają uznać też, iżby pozwany w zamian za swoje świadczenie przyjął albo zastrzegł dla siebie lub dla osoby trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącem stopniu wartość jego własnego świadczenia. Motywem złożenia pozwu są skutki znacznego wzrostu kursu waluty obcej, co spowodowało wzrost pozostającego do spłaty kapitału kredytu wyrażonego w walucie polskiej. Motywy złożenia pozwu opierają się zatem na okolicznościach zaistniałych po zawarciu umowy kredytu, a nie istniejących w momencie podpisania umowy z pozwanym. Nadto powodowie nie wykazali, iżby pozwany zawarł z powodami umowę kredytu waloryzowanego walutą obcą mając świadomość realności groźny znacznego wzrostu kursu waluty i w zamiarze pokrzywdzenia powodów. Powodowie nie wykazali też, iżby znaczny wzrost kursu waluty przyniósł pozwanemu korzyść rażąco przewyższającą korzyści uzyskane przez powodów na skutek zawarcia przedmiotowej umowy kredytu.

Brak jest podstaw do powoływania się w tej sprawie na regulację zawartą w art. 357¹ k.c., zgodnie z którym jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąca stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, oznaczyć sposób wykonania zobowiązania, wysokość świadczenia lub nawet orzec o rozwiązaniu umowy. Rozwiązując umowę sąd może w miarę potrzeby orzec o rozliczeniach stron, kierując się zasadami określonymi w zdaniu poprzedzającym.

W razie spełnienia wszystkich przesłanek określonych w przytoczonym przepisie każda ze stron zobowiązania może wytoczyć powództwo (główne lub wzajemne) przeciwko drugiej stronie o zmianę zobowiązania lub jego rozwiązanie (w praktyce uczyni to strona, na korzyść której będzie działało orzeczenie). Jest to powództwo o ukształtowanie; uwzględniający je wyrok ma charakter konstytutywny (komentarz do art. 357¹ k.c. - E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 8, Warszawa 2017 oraz przytoczone tam poglądy orzecznictwa i doktryny). Powodowie tymczasem nie dochodzą w niniejszej sprawie zmiany stosunku zobowiązaniowego łączącego ich z pozwanym, lecz domagają się zapłaty, motywując to żądanie przekonaniem o nieważności umowy. Omawiana podstawa prawna jest zatem irrelevantna dla żądania pozwu.

Przechodząc do rozważań dotyczących zarzutu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu podnieść trzeba, że zgodnie z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Gdy chodzi o postanowienie umowne nakazujące spłatę raty kapitałowo-odsetkowej wg kursy PLN/CHF ustalonego w tabeli kursowej banku, to przyjąć trzeba, że jest to postanowienie abuzywne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. Takie rozwiązanie, jak zastosowane w § 10 ust. 5 przedmiotowej umowy, skutkuje pozbawieniem konsumenta wpływu na sposób ustalania kursu franka szwajcarskiego, wedle którego ma nastąpić spłata raty. Abuzywność tego postanowienia umownego została stwierdzona w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

z dnia 27 grudnia 2010 roku, sygn. akt XVII AmC 1531/09, zgodnie z którym zostało uznane za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. W myśl art. 479⁽⁴³⁾ wyrok ten ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wpis postanowienia wzorca umownego do rejestru nastąpił pod numerem 5743 w dniu 5 maja 2014 r.).

W § 10 ust. 5 umowy, którą zawarli powodowie postanowiono, że „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Zachodzi zatem tożsamość tego postanowienia z postanowieniem objętym wyrokiem w sprawie o sygn. akt XVII AmC 1531/09. W ocenie Sądu konieczność respektowania rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK wyklucza w niniejszym postępowaniu ponowną analizę, czy omawiana klauzula zawarta w § 10 ust. 5 umowy z 23 stycznia 2008 r. stanowi postanowienie abuzywne. Sąd orzekający w tej sprawie nie tylko jest związany mocą wyroku wydanego przez SOKiK, lecz nadto podziela argumentację przedstawioną w uzasadnieniu tego orzeczenia, iż „...kwestionowane w pozwie postanowienie umowne daje Bankowi możliwość uzyskania korzyści finansowych stanowiących dla kredytobiorcy dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie jest możliwe. Znamienne bowiem, że czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany CHF, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta. Kurs sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej Banku zawiera bowiem marżę kupna lub sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli Banku. W ocenie Sądu, taka regulacja stanowi o naruszeniu przez Bank dobrych obyczajów. Te nakazują bowiem, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia”.

K. L. i J. L. zawarli umowę z dnia 23 stycznia 2008 r. na podstawie wzorca sporządzonego przez pozwanego bank, na którego treść nie mieli wpływu. W tych okolicznościach uznać należy, że klauzula zawarta w § 10 ust. 5 ww. umowy nie wiąże powodów, są oni jednak związani umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Umowa ta może być wykonywana z pominięciem niedozwolonej klauzuli, bowiem w jej miejsce możliwe jest zastosowanie przepisów o charakterze dyspozytywnym. Podnieść wszak należy, że zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.

W miejsce abuzywnej klauzuli zawartej w § 10 ust. 5 umowy konieczne jest zastosowanie dyspozytywnych przepisów określających zasady spełnienia w walucie polskiej zobowiązania wyrażonego w walucie obcej.

Obecnie obowiązującym przepisem dyspozytywnym jest art. 358 § 1 i 2 k.c. zgodnie z

jeżeli przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej. Wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej. Przepis ten wszedł jednakże w życie w dniu 24 stycznia 2009 roku, co oznacza, iż nie mieć zastosowania w niniejszej sprawie, skoro abuzywna klauzula zawarta w § 10 ust. 5 umowy nie wiąże powodów od początku, tj. od 23 stycznia 2008 r.

W ocenie Sądu należy w tej sytuacji zastosować przez analogię, obowiązujący w dacie zawarcia przedmiotowej umowy, art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe. Zgodnie z tym przepisem jeżeli weksel wystawiono na walutę, która nie jest walutą miejsca płatności, sumę wekslową można zapłacić w walucie krajowej podług jej wartości w dniu płatności. Wartość waluty zagranicznej oznacza się podług zwyczajów miejsca płatności. W związku z tym, że art. 41 ust. 2 odnosi się do miejsca płatności, należy przyjąć, że właściwym kursem w Polsce będzie średni kurs waluty ustalany przez NBP (patrz: M. Czarnecki, L. Bagińska, Prawo wekslowe. Komentarz [w:] Prawo wekslowe i czekowe.

Komentarz. Wyd. 6, Warszawa 2013). Skoro zatem zawarta w § 10 ust. 5 umowy z 23 stycznia 2008 r. klauzula jest abuzywna i nie wiąże powodów, to w świetle pozostałych postanowień tej umowy oraz w świetle ww. przytoczonego i omówionego przepisu prawa powszechnego, jakim jest prawo wekslowe, powodowie od początku mogli spłacać raty kapitałowo-odsetkowe w PLN wg kursu średniego określonego przez NBP.

Reasumując powyższe rozważania stwierdzić trzeba, że brak jest podstaw do ustalenia, iż przedmiotowa umowa jest nieważna nie tylko z powodu braku sprzeczności z prawem, obejścia prawa lub naruszenia zasad współzycia społecznego, a także z tej przyczyny, że zawiera postanowienie abuzywne, skoro postanowienie to może być zastąpione unormowaniem o charakterze dyspozytywnym, co umożliwi wykonanie umowy.

Niezasadne jest także roszczenie o zapłatę. Powodowie obliczyli dochodzoną kwotę jako różnicę pomiędzy sumą rat zapłaconych w walucie polskiej i sumą tych rat przy założeniu, że kredyt nie jest waloryzowany walutą obcą i oprocentowany wg stopy LIBOR 3M plus marża banku. Takie założenie jest sprzeczne z wolą stron umowy. Kluczową cechą przedmiotowej umowy jest waloryzacja kredytu zmieniająca się wartością CHF, w związku z czym bank oparł wysokość oprocentowania kredytu na stawce LIBOR dla CHF, a nie na stawce WIBOR właściwej dla międzybankowego rynku złotowego. Zaoferowany przez powodów dowód z opinii biegłego nie mógł być uwzględniony, bowiem powodowie określając tezę dowodową przyjęli założenie, że udzielony im kredyt nie jest waloryzowany CHF i oprocentowany wg stawki LIBOR. Takie założenie jest sprzeczne z umową kredytu zawartego z pozwanym. W ocenie Sądu powodowie mogliby dochodzić zapłaty jedynie nadwyżki pomiędzy zapłaconymi przez siebie ratami w złotych wg kursu z tabeli kursowej banku i ratami w złotych wg kursu średniego ustalanego przez NBP, powodowie jednak wysokości tak określonej kwoty nie wykazali i nie dochodzili.

Bezpodstawne jest żądanie pozwu dotyczące zapłaty kwoty 1153,29 zł jako świadczenia nienależnego na poczet ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Sąd nie znajduje podstaw, aby uznać postanowienie umowy kredytu z dnia 23 stycznia 2008 r. dotyczącej UNWW za sprzeczne z prawem lub niedozwolone. Pozwany bank wymagał dla udzielenia kredytu hipotecznego wniesienia przez powodów wkładu własnego w określonej wysokości. Powód przyznał, że nie mogli oni ustanowić na innej nieruchomości hipoteki, która zabezpieczałaby wkład własny, a zatem zgodzili się na pokrycie kosztów ubezpieczenia NWW, które bank uznawał za zastępujące wkład własny. Zawieranie umów ubezpieczenia dopuszczają przepisy prawa, w tym art. 805 i n. k.c. Nie można zatem uznać klauzuli UNWW za sprzeczną z prawem. Powodowie dążąc do uzyskania kredytu w wysokości 560 170,40 zł zgodzili się na pokrycie kosztów UNWW w kwocie 1153,29 zł, która stanowi około 0,20% kredytu, nie można zatem uznać, oceniając sprawę zdroworozsądkowo, iżby to postanowienie umowne było sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy powodów. Dodać trzeba, że skoro wkład własny wniesiony przez powodów stanowiłby zabezpieczenie interesu banku, to nie można uznać za racjonalny argument, że jest niedozwolonym postanowieniem umownym postanowienie regulujące UNWW, również mające chronić interes banku.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w punkcie I wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Powodowie przegrali sprawę w całości, jednakże Sąd uznał za sprawiedliwe obciążenie powodów kosztami poniesionymi przez pozwanego jedynie w części, tj. w zakresie wynagrodzenia pełnomocnika (2 700 złotych) oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Sąd podzielił argument powodów o abuzywności postanowienia umownego z § 10 ust. 5 umowy. Podnieść też trzeba, że nierówna jest pozycja stron, z których jedną stanowią konsumenci, a drugą przedsiębiorcą o znacznej pozycji finansowej. Podnieść wreszcie trzeba, że pozwany bank prowadzi szereg podobnych spraw dotyczących zobowiązań waloryzowanych kursem CHF, a zatem nakład pracy na dostosowanie stanowiska pozwanego do realiów konkretnej sprawy nie jest znaczny.